

Saksprotokoll

Utvalg: Formannskapet
Møtedato: 21.04.2009
Sak: 143/09

Resultat: Behandlet

Arkivsak: 09/9025

Tittel: PILEGRIMSMOTIVET SOM NASJONAL SATSING

Behandling:

Behandling i møte 15.04.2009:

Ordfører Rita Ottervik (Ap) foreslo saken utsatt en uke.

VEDTAK

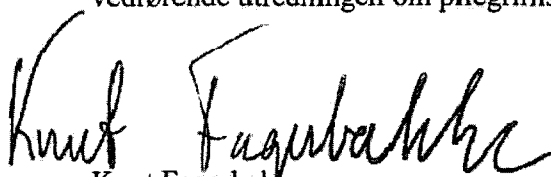
Saken ble utsatt en uke

Behandling i møte 21.04.2009:

Innstillingen ble enstemmig vedtatt.

VEDTAK:

Formannskapet vedtar rådmannens høringsuttalelse til Kultur- og kirke departementet vedrørende utredningen om pilegrimsmotivet som nasjonal satsning.

Knut Fagerbakke
Fung. ordfører

Kari Aarnes

Saksframlegg

Pilegrimsmotivet som nasjonal satsing

Arkivsaksnr.: 09/9025

Forslag til vedtak:

Formannskapet vedtar rådmannens høringsuttalelse til Kultur- og kirke departementet vedrørende utredningen om pilegrimsmotivet som nasjonal satsning.

Trondheim kommune

Utredningen – ”På livets vei” - Pilegrimsmotivet som nasjonal satsing er utarbeidet av Per Kvistad Uddu på oppdrag av Kultur og kirke departementet (KKD). Prosjektet er gjennomført i tiden 1. januar til 31. desember 2008.

Prosjekteier har vært Kultur- og kirke departementet, Sør-Trøndelag fylkeskommune og Trondheim kommune. Prosjektets mål var å utarbeide et forslag til en strategisk plattform for fornyelse og utvikling av pilegrimstradisjonene, med nasjonalt og internasjonalt fokus. Prosjektet skulle ta utgangspunkt i Nidarosdomen som pilegrimsmål og forankres i Olavsarven.

Departementet inviterer alle høringsinstansene til på fritt grunnlag å kommentere utredningen, herunder om beskrivelsen av utfordringene er dekkende, om de gir sin tilslutning til de målene som er identifisert og om de tiltakene er hensiktsmessige.

Fakta

Utredningens målsetning er å skape en god modell for forvaltning, utvikling og fornying av pilegrimstradisjonene i Norge. Utredningen peker på følgende forutsetninger som viktige for at arbeidet skal lykkes:

- Modellen må ha god lokal forankring
- Modellen må utvikles og implementeres i løpet av tre år, i perioden 2010 - 2012
- Et nasjonalt pilegrimssenter i Trondheim må opprettes, og ha et helhetlig ansvar for utviklingen
- Pilotprosjekt Pilegrimsleden må styrkes, og bør ha et ansvar i 2010 for deler av utviklingen knyttet til infrastrukturen rundt ledene. Deretter overtar det nasjonale senteret dette ansvaret
- Regionale pilegrimssentra opprettes i perioden, med ansvar innenfor sine regioner
- Lokale samarbeidsmodeller må utvikles, der bl.a. kirke, kommune, reiseliv, kultur og frivillige er med
- Permanente internasjonale nettverk må etableres

Utredningen foreslår en omfattende tiltakspakke med en gjennomføring over tre år, i 2010, 2011 og 2012. Beskrivelse av eksisterende tiltak og framtidige muligheter er detaljrik. Fremstillingen av hva som allerede er igangsatt og forslås videreført og hva som er kommet i gang gjennom strategiprojektet, er imidlertid noe uklar. Det vises til rapporten om de ulike tiltak, men følgende tiltak er de mest sentrale og omtales spesielt:

Pilegrimforeningen St. Olav opprettes (Tiltak 1)

Foreningen bør bygge på Pilegrimsfellesskapet St.Olav, som i dag er en underavdeling under Pilegrimsfellesskapet St.Jakob, Norge, men må frigjøres fra denne. Utredningen foreslår at foreningen får et nasjonalt tilskudd pr. år. Leder for organisasjonen bør tilknyttes Trondheim nasjonale pilegrimssenter. (Se tiltak 4)

Nye pilegrimsprester (Tiltak 3a).

Trondheim Nasjonale pilegrimssenter tildeles en pilegrimsprest med nasjonalt ansvar og en pilegrimsprest i 50 % stilling med regionalt ansvar for Sør-Trøndelag gjennom Nidaros bispedømme. Det foreslås videre å etablere 7-8 pilegrimsprester landet for øvrig. (Tiltak 3b til 3i) Ansvar/finansiering: KKD

Etablering av Nasjonalt pilegrimssenter (Tiltak 4).

Det foreslås å etablere et nasjonalt senter ved pilegrimsmålet, Nidarosdomen. *Trondheim nasjonale*

Trondheim kommune

pilegrimssenter. Senteret anbefales lagt til det såkalte "Magasinet", og det anbefales at bygget overtas av Opplysningsvesenets Fond og leies ut rimelig til formålet, for øvrig i likhet med hva utredningen anbefaler mht til de regionale sentrene. Senteret skal ta over de oppgavene som i dag ligger til Miljøverndepartementets prosjekt *Pilotprosjekt Pilegrimsleden*, og således få ansvaret for koordinering og oppfølging av infrastrukturen rundt ledene, herunder rydding, merking, skjøtsel og drift, med oppfølgingsansvar overfor kommunene langs leden. Senteret skal ha ansvaret for informasjon om, og markedsføring av pilegrimsledene og vandringene.

Utredningen foreslår at Senteret forankres i Kultur- og kirke departementet, og har et nettverk mot de nye regionale sentrene som foreslås opprettet i utredningen, og mot de aktørene som er involvert i de aktuelle ansvarsområdene. Ansvar/finansiering: KKD.

Det foreslås videre at senteret har et særlig regionalt ansvar for ledene innenfor Trøndelagsfylkene. Det legges til grunn en 60:40 fordeling mellom statlig og regionalt nivå, med en ramme på kr 1,2 mill årlig. Med en lik deling mellom STFK og TK vil det gi et årlig tilskuddsnivå på kr 400.000.

Det nasjonale sentret skal formidle historiene rundt pilegrimstradisjonene, Olavsarven og Nidarosdomen som pilegrimsmål med mer. Utredningen foreslår at det i Magasinet etableres arealer for utstillinger, konserter, bibliotek og et pilegrimsmuseum. Ansvar/finansiering: KKD

Pilegrimsfond etableres (Tiltak 2a)

Det foreslås å opprette et eget pilegrimsfond, hvor den årlige avkastningen benyttes til overnattingssteder og spisesteder langs leden og til helhetlige pilegrims- og reiselivsprodukter tilknyttet vandringene. Ansvar/finansiering: KKD.

Kommunal drift av leden (Tiltak 2c)

Utredningen går in for at alle kommuner med pilegrimsled må bevilge midler til rydding og drift av ledene. Arbeidet kan eksempelvis utføres av frivillige lag og foreninger etc. Ansvar: Pilotprosjekt Pilegrimsleden i 2010 i samarbeid med kommunene. En rekke ideer og tiltak på skilting og merking er foreslått.

Det foreslås også at pilegrimsveiene i Danmark, Sverige og Norge bør søke status som europeiske kulturveier innen programmet til Europarådet. Videre at det bør initieres et forprosjekt for at Nidarosdomen skal komme med på UNESCOs Verdensarvliste.

Forankring i tidligere vedtak og igangsatte arbeider

Trondheim kommune kan vise til vedtak om strategier som går langt tilbake. I kommuneplanen som ble vedtatt 28.4.99. heter det i pkt 6 at Trondheim skal være hovedsete for Den norske Kirke. I kommuneplanens strategidel 2001-2012 (mål 7-vedtatt 28.10.04) heter det: *Tilrettelegge aktiviteter som styrker Trondheim som pilegrimsby av internasjonal betydning.*

I bystyrevedtak 26.5.2005 (sak 0069/05) gjorde bystyret vedtak hvor det blant annet heter at: *Trondheim må videreutvikles som et nasjonalt kirkelig tyngdepunkt og et kirkelig senter styrkes... Videre: ... å finne områder/tiltak som kan styrke byens posisjon og Nidaros domkirkes funksjon som åndelig senter, nasjonal helligdom, pilegrimsmål og turistmål.*

I Felles fylkesplan 2005-2008 sies det under strategier av en skal følge opp og markedsføre Trondheim og Trøndelag som et nasjonalt kirkelig tyngdepunkt.

SÖT: Sammen med Østersund og Sundsvall er Trondheim i gang med et Interreg-prosjekt der en av

Trondheim kommune

strategiene er å utvikle og synliggjøre Olavsarven som en felles attraksjon. Dette vil bli gjort ved å beskrive og analysere Olavsarvens forutsetninger og legge til rette for pilegrimsturisme ved å forbedre pilegrimsledene med vedlikehold, merking og overnatting.

EU-prosjektet "Coesima II" nevnes også i rapporten. (Tiltak 10b). Dette kan være et nyttig virkemiddel til å utvikle et europeisk nettverk med andre pilegrimsbyer. Søknad er utarbeidet i samarbeid med STFK og NTFK, med STFK som "lead partner". Søknaden er allerede sendt, og vil bli avgjort i september. Kommunens egenandel er innarbeidet i budsjett for 2009, og vil bli innarbeidet i budsjettene for 2010 og 11.

Rådmannens vurdering:

Utredningen foreslår en samordning, styrking og satsing på pilegrimsmotivet i Norge. Under arbeid med rapporten er det lagt stor vekt på den lokale forankringen, gjennom lokale dialogmøter rundt omkring i mange viktige pilegrimsmiljøer i landet. For å ivareta det lokale engasjementet er det foreslått nye tilskuddsordninger og en landsomfattende medlemsforening som sikrer ildsjelenes fortsatte eierskap til utviklingen og satsingen. Det synes som om utredningen på denne måten har fanget opp engasjement og utspill over det ganske land på området.

Utredningen går som nevnt inn for å samle et helhetlig nasjonalt ansvar på feltet i et *nasjonalt pilegrimssenter*. Med den historie og de pilegrimstradisjoner som ligger i Trøndelag og Trondheim, og med Nidarosdomen som selve pilegrimsmålet, tilslutter jeg meg anbefalingen om å legge dette sentret til Trondheim. Dette er også godt i samsvar med kommunens overordnede planer og vedtak. Et nasjonalt pilegrimssenter vil kunne utgjøre en permanent driftsorganisasjon som ivaretar alle oppgaver på pilegrimsfeltet. Jeg mener at det er noen mangler i beskrivelsen av senterets ansvarsområde, som må utredes videre, herunder bemanning og kompetanse i organisasjonen. Organisasjonsformen må også utredes nærmere.

I tilknytning til opprettelsen av et nasjonalt senter, foreslås det som nevnt at dette også skal ha et særlig regionalt ansvar, med en 60:40 fordeling mellom statlig og regionalt nivå, slik det også er foreslått overfor de øvrige regionale sentrene. Trondheim har vært i forkant idet vi allerede har etablert et Pilegrimssenter. Trondheim kommune var en av stifterne da Nidaros pilegrimsgård formelt ble stiftet holdt 28.01 2008. Driften finansieres ved 60 % tilskudd fra Staten og med 20 + 20 % fra fylke og kommune. For Trondheims del utgjør dette kr 360 000 i 2009. Med bakgrunn i oppgavefordelingen, synes det å være mange argumenter som taler for å beholde Nidaros pilegrimsgård som et selvstendig regionalt pilegrimssenter, og la dette inngå i et landsomfattende nettverk sammen med de øvrige regionale pilegrimssentra i samarbeid med det nasjonale sentret.

En lokalisering i den gamle magasinbygningen vil gi en geografisk nærhet til Pilegrimsgården og Nidarosdomen. Men antikvariske retningslinjer kan gi begrensninger. Det finnes i så fall et aktuelt og godt alternativ dersom dette skulle vise seg vanskelig å få til, nemlig Munkegata 2, hvor det stadig er ledige lokaler. Jeg støtter også forslaget om at sentret bør legges under Kultur- og kirkedepartementet, men peker samtidig på at Miljøverndepartementet og Kultur- og kirkedepartementet må avklare en fordeling av ansvar og oppgaver innenfor ansvar og oppgaver innenfor pilegrimsfeltet.

Pilotprosjekt Pilegrimsleden er valgt ut som et av Riksantikvarens pilotprosjekter i verdiskapingsprogrammet på kulturminneområdet for perioden 2007 - 2010. Oppdragsgiver er Miljøverndepartementet og programeier er Riksantikvaren. Utredningen anbefaler at prosjektet styrkes i

Trondheim kommune

den tid som er igjen av prosjektperioden, og at oppgavene deretter legges inn under det nasjonale sentret. Dette vil sikre at dette viktige arbeidet blir videreført permanent.

Utredningen foreslår at Opplysningsvesenets Fond (OVF) skal overta eiendommene *Magasinet* og *Nidaros Pilegrimsgård*. Samme eierskap foreslås for alle de regionale sentra. Jeg ser poenget i at alle de foreslåtte sentra skal ha en felles og solid huseier, men jeg ikke kan ikke se at dette spørsmålet er tilstrekkelig utredet.

Opprettelsen av et større pilegrimsfond kan bli et nyttig virkemiddel for å utvikle infrastrukturen langs ledene. Dagens finansieringsordninger gjennom Norsk Kulturminnefond, Innovasjon Norge og Norsk Kulturråd er ikke godt nok egnet for pilegrimsleden. Følgelig er det behov for særskilte støtteordninger begrunnet i pilegrimssatsningen, både ut fra hensynet til en bedre kulturminne-forvaltning, økt næringsutvikling, mer turisme i form av pilegrimsvandring, og fordi det dreier seg om en intensjon om en kontinuerlig lenke av tildels små næringsaktører, som på mange måter er avhengige av hverandre.

Utredningens forslag er altså et fond som kan løse denne situasjonen, men det er en svakhet at det ikke sies noe om hvor stort et slikt fond skal være.

Utredningen anbefaler som nevnt mange tiltak innen området merking av ledene, herunder at alle kommuner med pilegrimsled må bevilge midler til rydding og drift av ledene. Dette prinsippet er allerede gjennomført i kommunen i dag. Fra Pilotprosjektet har det dessuten kommet noen mindre beløp. Rapporten antyder en kostnad for hver kommune på kr 50.000 per år. Dette er på nivå med det kommunen allerede benytter til vedlikehold og skjøtsel av Pilegrimsleden, og vil således ikke medføre noen økning i våre budsjett. Med henhold på merking for øvrig vil jeg anføre at Riksantikvarens håndbok for Pilegrimsleden, har vært ute på høring i vår. (Dette berører forslagene i tiltakspunktene 2d – 2h). Jeg finner derfor ikke grunn til å ta standpunkt til detaljene rundt merking på det nåværende tidspunkt, men regner med at de tiltak som vil bli foreslått på grunnlag av Pilotprosjekt Pilegrimsledens videre saksbehandling og anbefalinger, vil bli lagt til grunn i en fremtidig satsning.

Rapporten nevner også Pilegrimsmuseum (tiltak 9d) lokalisert til Magasinet og foreslår 0,1 mill til et statlig finansiert forprosjekt. Jeg mener at dette bør utredes og eventuelt legges inn under Nidarosdomens Restaureringsarbeider (NDR) som allerede driver museet i Erkebispegården, noe også rapporten langt på vei anbefaler.

I utgangspunktet bør staten dekke det vesentligste av utgiftene knyttet til en nasjonal satsning, noe også utredningen er tydelig på. I den grad det viser seg at kommunen må bidra med tilskudd må dette behandles i forbindelse med de årlige budsjett.

Kostnader etter 2012 forbundet med de tiltak som foreslås, sies det ikke noe om i utredningen, noe som svekker forslagene da en stor del av tiltakene er opprettelse av faste stillinger og andre varige tiltak. Men intensjonen er klar på at det i all hovedsak dreier seg om varige tiltak.

Forslag til høringsuttalelse til Kultur- og kirkedepartementet:

Trondheim kommune gir sin tilslutning til intensjonene i utredningen og støtter forslagene som gagnar pilegrimssaken.

Kommunen støtter forslaget om at organiseringen må skje gjennom å etablere en ny organisasjon i form av

Trondheim kommune

et nasjonalt pilegrimssenter med flere regionale pilegrimssentra linket sammen. Et nasjonalt pilegrimssenter vil kunne utgjøre en permanent driftsorganisasjon som ivaretar alle oppgaver på pilegrimfeltet. Kommunen mener at det er noen mangler i beskrivelsen av senterets ansvarsområde, som må utredes videre, herunder bemanning og kompetanse i organisasjonen. Organisasjonsformen må også utredes nærmere.

Trondheim kommune støtter forslaget om at den sentrale organisasjonen legges til Trondheim. Trondheim kommune er av den oppfatning at Nidaros Pilegrimsgård kan ha en lokal og regional rolle i samarbeid med det nasjonale sentret, slik at det ikke blir nødvendig med en ny regional og lokal finansiering.

Trondheim kommune støtter forslaget om opprettelsen av et større pilegrimsfond som et nyttig virkemiddel for å utvikle infrastrukturen langs ledene, ut fra hensynet til en bedre kulturminne-forvaltning, økt næringsutvikling, mer turisme i form av pilegrimsvandring, og fordi det dreier seg om en intensjon om en kontinuerlig lenke av tildels små næringsaktører, som på mange måter er avhengige av hverandre. Det er imidlertid en svakhet at det ikke sies noe om hvor stort et slikt fond skal være.

Trondheim kommune er enig mht tiltak innen området merking av ledene, slik at alle kommuner med pilegrimsled må bevilge midler til rydding og drift av ledene. Dette prinsippet er allerede gjennomført i Trondheim kommune i dag.

Trondheim kommune støtter også forslaget om at pilegrimsveiene i Danmark, Sverige og Norge bør søke status som europeiske kulturveier innen programmet til Europarådet. Kommunen støtter likeledes forslaget om at Nidarosdomen skal komme med på UNESCOs Verdensarvliste.

I utgangspunktet bør staten dekke det vesentligste av utgiftene knyttet til en nasjonal satsning, noe også utredningen er tydelig på. I den grad det viser seg at kommunen må bidra med tilskudd må dette behandles i forbindelse med de årlige budsjett.

Utredningen foreslår en markant og betydelig nasjonal satsning. Det er første gang flere av disse veiene og stedene er nevnt i en større publikasjon, og dessuten sett i sammenheng. Utredningen har visjonære forslag om veien videre for pilegrimsarbeidet i Norge.

Rådmannen i Trondheim, 03.04.2009

Elin Rognes Solbu
kommunaldirektør

Rune Kjenstad
rådgiver

Vedlegg: "På livets vei" – Pilegrimsmotivet – et nasjonalt utviklingsprosjekt